

PANKADE LAENUKAHJUMID JA HINNANGUD KAPITALI PIISAVUSELE MAJANDUSE LANGUSETAPIS

Päevakajalist, 22. juuli 2009

Eestis tegutsevad pangad on varasemate aastate jooksul teenitud kasumite arvelt suutnud moodustada märkimisväärsed kapitalipuhvrid, mis on täiesti piisavad ka praeguse majanduslanguse ajal. Eesti pangandussektor täidab 2009. aastal kapitali adekvaatsuse nõuet suure varuga.

Üle 60 päeva maksetähtaega ületanud laenude osakaal pankade laenuportfellis kasvas 2009. aasta keskpaigaks ootuspäraselt viimaste aastate kõrgeimale tasemele. Pangad on suurenenud laenuallhindluste tõttu teeninud käesoleval aastal kahjumit.

Kuigi viivislaenude mahu kasv ning laenukahjumite lisandumine majandusarengu praeguste väljavaadete kohaselt jätkub, on pangad valmistunud negatiivsemaks stsenaariumiks ning neil on praegu piisavalt kapitalipuhvreid. Täiendava turvalisuse Eesti pangandussektorile annab tihe lõimumine Põhja- ja Lääne-Euroopa tugevate finantskontsernidega.

Eestis tegutsevate pankade kapitalipuhver toetab toimetulekut muutunud majandusolukorras

Eestis tegutsevad pangad on varasemate aastate jooksul teenitud kasumite arvelt suutnud moodustada märkimisväärsed kapitalipuhvrid, mis on piisavad ka praeguse majanduslanguse ajal. Arvestades Eestis tegutsevate pankade olemasolevat kapitalipuhvrit¹, võib pangandussektor tervikuna maha kanda üle 9 miljardi krooni (6% portfelligist) ning ikkagi täita 10% tasemel olevat kapitali adekvaatsuse miinimumnõuet². Kokku ulatub sektori kapitali maht 26 miljardi kroonini, mis moodustab 16% laenuportfelligist³.

2009. aasta kevadel viis Eesti Pank läbi tugevusanalüüsi, kus kasutati panga kevadise makromajandusproгноosi eeldusi ja tulemusi. Lisaks püstitati mõned eeldused pangandussektori edasise arengu kohta.

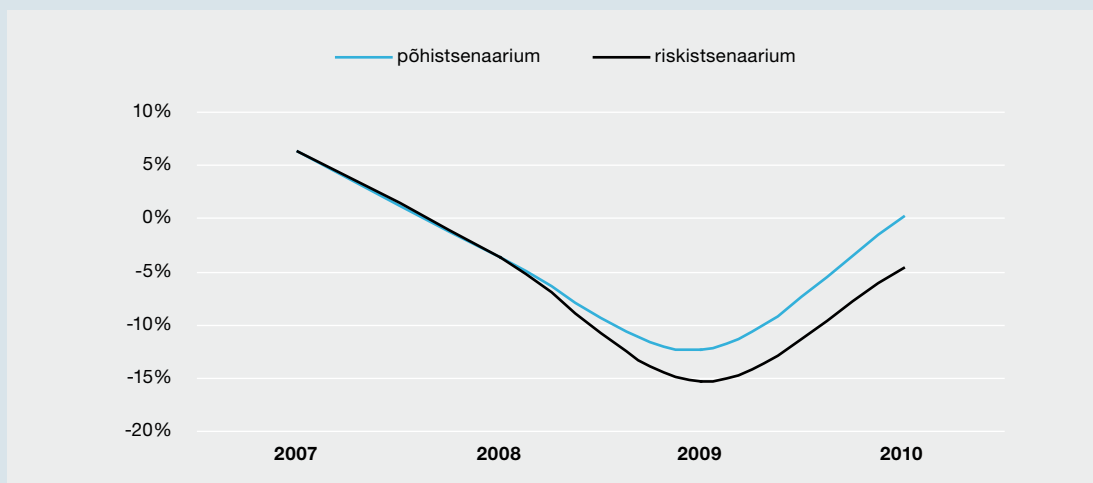
- Kuna nii Eesti sise- kui ka välismajanduse olukord on halvenenud, oleme pankade kasumlikkust hinnanud **tugevusanalüüsi põhistsenaariumis** madalamaks kui varasematel aastatel. Pangandussektoris tervikuna teenitakse 2009. aastal 3 miljardit krooni laenukahjumieelset kasumit, mis on poole vähem kui eelmisel aastal. Laenukahjumite arvutamiseks kasutatakse 45% kahjumäära (LGD – *loss given default*), mis näitab laenukahjumite osakaalu üle 60 päeva maksetähtaega ületanud laenude hulgas.

¹ Kapitalipuhvri moodustab see kapitali osa, mis ületab 10%st kapitali adekvaatsuse miinimumnõuet.

² Swedbanki riskide kateks mõeldud kapitali, mis muidu hõlmab kõiki Balti riike, on siin vähendatud, et see vastaks ainult Eestis võetud riskidele.

³ Kapitali adekvaatsuse nõuet peavad täitma Eestis tegutsevad välispankade tütarettevõtted ning kohalikud pangad, kes moodustavad Eesti pangandusturust vastavalt ligikaudu 74% ja 1%. Eestis 25% turuosa omavatel välispankade filiaalidel kapitali adekvaatsuse nõude täitmise kohustust ei ole.

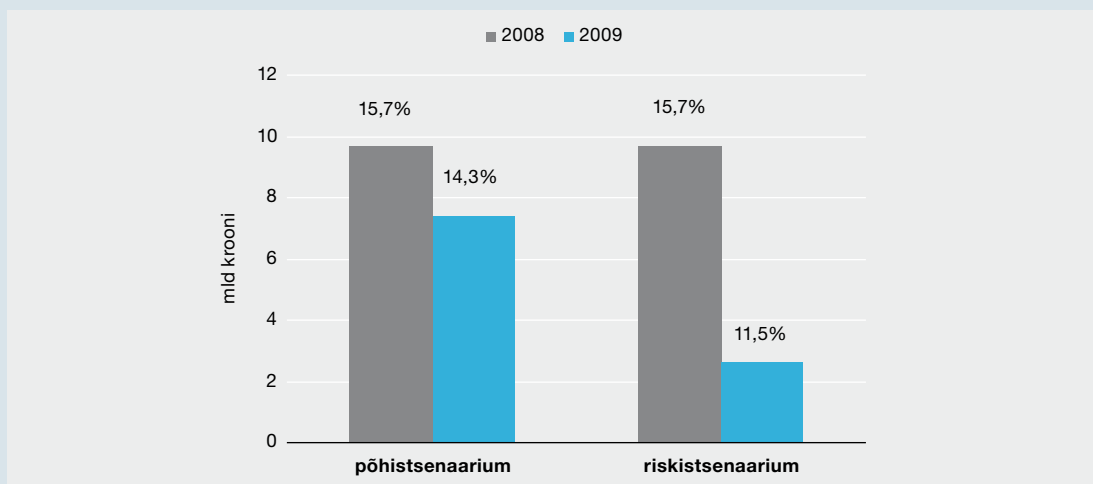
- **Tugevusanalüüsi riskistsenaariumis** eeldame, et pangad suudavad tuludega katta vaid jooksvad kulud ega teeni seega laenukahjumieelset kasumit. Sealjuures kasutame 60% kahjumäära.

SKP reaalkasv erinevate prognoosistsenaariumide järgi

Lähtudes majandusprognoosist ning tugevusanalüüsi eeldustest, suudab Eesti pangandussektor nii analüüsi põhi- kui ka riskistsenaariumi järgi 2009. aastal kapitali adekvaatsuse nõuet täita.

Kuigi käesoleval aastal võib pankade laenukahjum põhistsenaariumi korral ulatuda kuni 4%ni ja riskistsenaariumi puhul kuni 5%ni laenuportfellist, suudavad pangad tänu headel aegadel kogutud kapitalipuhvritele majanduse langusperioodil kasvavate laenukahjumitega toime tulla. Pangandussektori kapitali adekvaatsus oli 2009. aasta juulis 22%, mis on 10% miinimumnõudest üle kahe korra suurem.

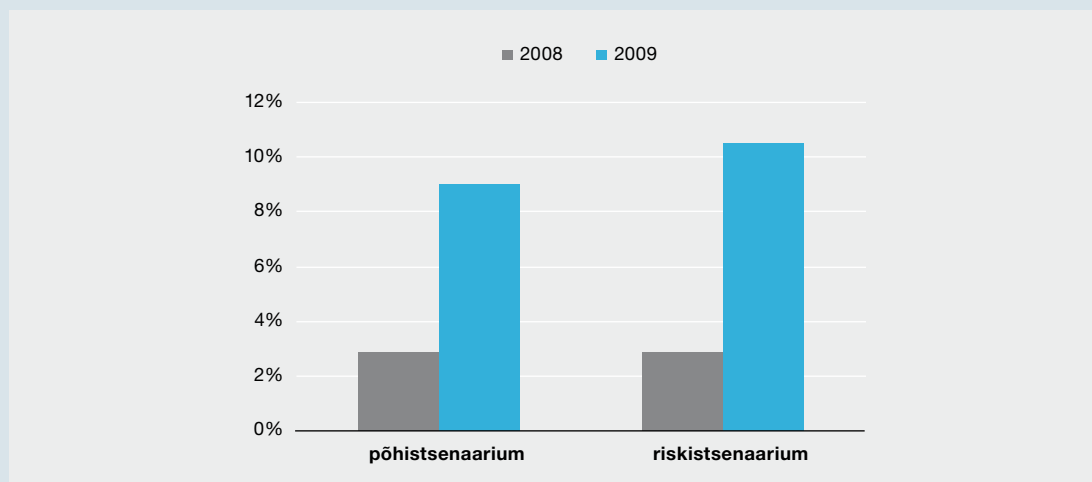
Pangasektori kapitalipuhver (mld kr) ja kapitali adekvaatsuse näitaja (%) tugevusanalüüsi erinevate stsenaariumide järgi

Viivislaenude osakaalu muutus 2009. aasta globaalse finantskriisi taustal

Pankade kapitalipuhvrit mõjutab majanduse langusetapis eelkõige laenuportfelli kvaliteedi muutus. Seda iseloomustab omakorda viivislaenude osakaalu suurenemine. Viivislaenude põhjal saab hinnata pankade tulevast finantsolukorda ja lõplike laenukahjumite mahtu. See, kui suureks kujunevad pankade laenukahjumid, sõltub muu hulgas tagatise olemasolust ja väärtusest. Teisisõnu on oluline hinnata, kui suure osa laenust pank tagatisvara väärtust arvesse võttes oma nõudest kaotaks, kui klient peaks muutuma maksejõuetuks.

2009. aasta maiks suurenes üle 60 päeva maksetähtaega ületavate laenude osakaal pankade laenuportfellis majanduskeskkonda arvestades ootuspäraselt 5,5%ni. Aasta tagasi oli vastav näitaja 1,1%. Oodatult oli riskantsuse järjekorras enim viivislaene eraisikute tarbimisläenude hulgas, millele järgnesid ettevõtete laenud ning eraisikute eluasemelaenud. Tulenevalt praegusest majanduskonjunkturist on kõige enam viivislaene ehitussektoril, millele järgneb kinnisvarasektor.

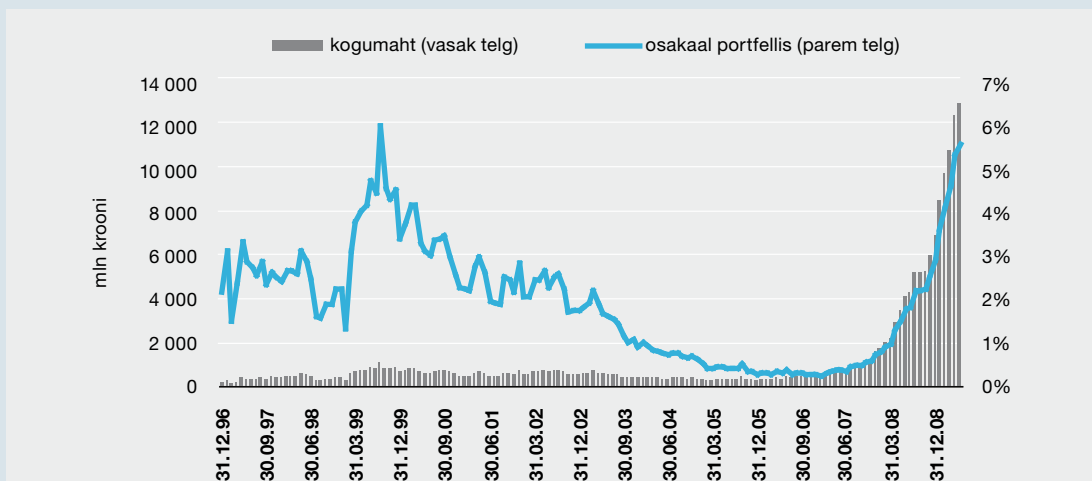
Tuginedes Eesti Panga kevadprognoosi eeldustele, võib üle 60 päeva maksetähtaega ületanud laenude osakaal 2009. aasta lõpus ulatuda tugevusanalüüsi põhistsenaariumi korral ligikaudu 9%ni ning riskistsenaariumi puhul 10,5%ni portfelist. Kuivõrd laenuklientide maksekäitumine erineb sektorite kaupa, siis on suurimat viivislaenude osakaalu prognoositud eraisikute tarbimisläenude portfelligi. Nii kogemused kui ka rahvusvaheline võrdlus lubavad eeldada, et eluasemelaenude kvaliteet seevastu püsib ka majanduslanguse etapis pankade laenuportfellis suhteliselt parem. Ettevõtete laenude kvaliteet halveneb kiiremini kui majapidamiste laenude oma, kuid samas peaks esimene ka taastuma kiiremini kui viimane.

Viivislaenude prognoos

Eestis tegutsevate pankade viivislaenud ajaloolises perspektiivis

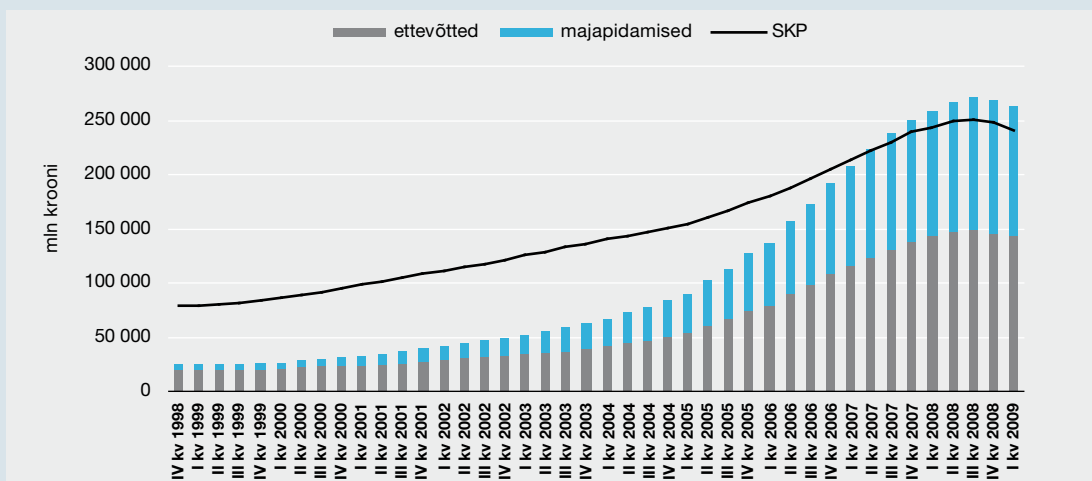
Majanduse kasvuperioodil, kui laenuvõtjate sissetulek on laenumaksete tasumiseks piisav ning tagatisvade väärtus püsib kõrge, on ka pankade laenukahjumid minimaalsed. Väga headeks võib selles suhtes pidada aastaid 2005 ja 2006, kui pankade viivislaenud moodustasid vaid 0,3% portfelist. Majanduse mahu vähenemise korral esineb seevastu märkimisväärne surve ettevõtete ja majapidamiste eelarvele, mistõttu probleemsete laenude hulk kasvab. Võimalik korrektsioon tagatisvade väärtuses suurendab pankade potentsiaalseid laenukahjumeid veelgi.

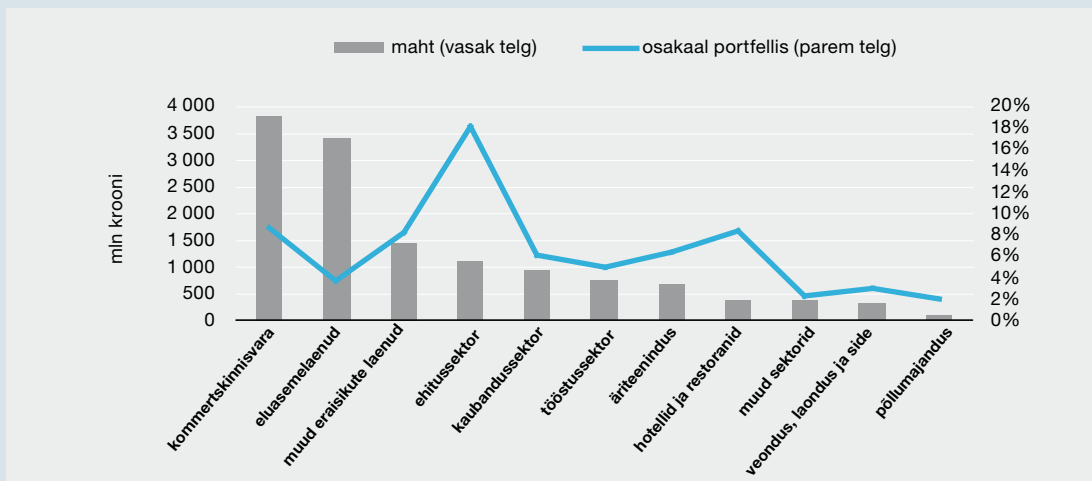
Üle 60 päeva maksetähtaega ületanud laenu

Viimati kasvasid Eesti pangandussektori viivislaenu nii kiiresti nn Vene kriisi ajal, kui üle 60 päeva maksetähtaega ületanud laenu osakaal portfellis suurenes kohati 6%ni. Vene kriisi tõttu ulatusid tegutsevate pankade laenukahjumid 1998.–2000. aastal 1,3 miljardi kroonini ehk ligi 6,5%ni laenuportfelligist. Samas suursjargus olid ka Põhjamaade laenukahjumid 1990ndate alguses toimunud finantskriisi ajal. Eestis mullu teisel poolaastal alguse saanud majanduslangus on Vene kriisi aegsest sügavam ja selle kestus ning mõju majanduse ja laenuuru käitumisele pikaajalisem. Selles kontekstis tuleb hinnata ka viivislaenu ja pankade laenukahjumite senist ja edasist arengut.

Üks oluline erinevus praeguse ja kümne aasta taguse olukorra vahel on reaalsektori võlakoormuse märkimisväärne kasv. Kui 1990. aastate lõpus küündis Eesti ettevõtete ja eraisikute võlakoormus kokku 32%ni SKPst, siis praegu on see 106%. Suurem võlakoormus muudab aga reaalsektori majanduslanguse suhtes haavatavamaks. Lisaks sellele on muutunud laenu võtnud sektorite pingerida. Vene kriisi ajal koosnes ettevõtete laenuportfell peamiselt tööstus- ja kaubandussektori laenudest, kuid praegu on suurem osa laenudest väljastatud kinnisvaraga seotud valdkondadele. Hiljutise kinnisvarabuumi tagajärjed kajastuvad nii majapidamiste kui ka ettevõtete laenuportfelliges.

Reaalsektori laenuandmed ja SKP

Viivislaenude maht ja osakaal portfellis sektorite kaupa

Kokkuvõte

Laenugevusest saadav kahjum vähendab pankade kapitali. Selleks, et kapitali kasvavate laenukahjumite juures kaitsta, muudavad pangad majandustsükli jooksul oma laenuitingimusi. Kui majanduse tõusufaasis on tingimused leebed ning laenu on kerge saada, siis languse korral on tingimusi tavaliselt karmistatud. Kapitalipositsiooni säilitamiseks piiratakse uute laenuvõtjate hulka ja sõelutakse välja üksnes tugeva maksevõimega kliendid.

Pangandussektor saab end halvemateks aegadeks kindlustada seega headel aegadel reserve kogudes. Kapitalipuhvrite loomist Eestis soodustas ka laenumahu kiire kasvu perioodil rangemaks muudetud kapitaliregulatsioon, millega Eesti Pank nõudis pankadelt eluasemelaenu puhul tavapärasest suurema kapitalivaru hoidmist. Kapitalipuhvrite vähenemine majandustsükli praeguses etapis on loomulik, kuid uues tõusu-etapis tuleb kapitalivaru siiski taastada.

Lisainfo: Eesti Panga tugevusanalüüsi raamistik

Üks võimalus pangandussektori arengut jälgida ning pankade vastupanuvõimet hinnata on **tugevusanalüüsid**. Tugevusanalüüsid võimaldavad testida, mis juhtub panga portfelliga juhul, kui realiseeruvad teatud makromajandusstsenaariumid. Tugevusanalüüsid ei anna kindlasti ülitäpseid vastuseid, kuid aitavad siiski hinnata meetmete rakendamise tarvidust.

Tugevusanalüüsiga hinnatakse, kas pangad suudavad uues majanduskeskkonnas neile kehtestatud regulatiivseid miinimumnõudeid täita. Oluline on siinkohal hinnata kapitalipuhvrite vähenemise kiirust ning võimalikke arengusuundumusi järgnevatel aastatel.

Eesti Panga tehtavad tugevusanalüüsid tuginevad panga makromajanduse prognoosidele ning pangandussektori tugevusanalüüsi mudelile. Pangandussektori tugevuse analüüsimisel kasutatakse majandusprognoosi põhi- ja lisatsenaariumi. Analüüs võimaldab hinnata viivislaenude ja laenukahjumite arengut nii pankade kui ka laenu liikide arvestuses.